Prof. Dr hab. Agata Szulc Warszawa 8.03.2018

Klinika Psychiatryczna Wydział Nauki o Zdrowiu

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. med. Sławomira Jakimy pt. Ocena czynników wpływających na efektywność leczenia związków nieskonsumowanych".

W 2001 roku Światowa Organizacja Zdrowia wprowadziła definicję zdrowia seksualnego. „Zdrowie seksualne jest to integracja biologicznych, emocjonalnych, intelektualnych i społecznych aspektów życia seksualnego koniecznych do pozytywnego rozwoju osobowości, komunikacji, miłości człowieka." Zdrowie prokreacyjne jest to stan fizycznego, psychicznego, społecznego dobrostanu we wszystkich sprawach związanych z systemem reprodukcji.

Różne czynniki mogą wpływać na seksualność i zdrowie seksualne. Coraz więcej wiemy o tych czynnikach, ale nadal badania są niewystarczające.

Czynniki biologiczne, w tym możliwość prokreacji, łączą się z czynnikami psychologicznymi i społecznymi (kulturowymi). Czynniki kulturowe włączają seksualność człowieka w cały system wierzeń, zwyczajów, oczekiwań, tradycji i norm kulturowych. Te trzy wielkie płaszczyzny są związane ze sobą, wszystkie razem należy włączać w proces diagnozy, a także terapii.

Seksualność człowieka, a w związku z tym seksuologia, nadal nie znajdują odpowiedniego miejsca w praktyce medycznej, a także naukach z nią związanych. Badania są trudne, niewielu jest odpowiednich specjalistów, którzy umieją poprowadzić profesjonalną terapię.

Związki nieskonsumowane są obszarem praktycznie niezbadanym w seksuologii polskiej, a także ogólnoświatowej.

W literaturze spotykamy różnice w ocenie jakości relacji w związkach nieskonsumowanych. Nawet algorytmy postępowania wydane przez towarzystwa naukowe są bardzo ogólne. W szeregu prac widoczne jest wielodyscyplinarne, ale niekoniecznie spójne, spojrzenie na leczenie tych związków. W związku z tym istnieje potrzeba dokładniejszych i szerzej ujętych badań związanych z diagnozą i leczeniem związków nieskonsumowanych.

Dlatego podjęcie tego tematu przez autora uważam za niezwykle istotne i zdecydowanie nowatorskie.

Praca doktorska liczy 163 strony, zawiera 181 pozycji piśmiennictwa, 16 tabel, 73 ryciny, streszczenie w języku polskim i angielskim, a także aneks.

Bardzo istotną częścią pracy jest dość obszerny, ale wiele wnoszący wstęp. Autor opisuje rolę seksualności w życiu człowieka i analizuje seksualność w ujęciu różnych modeli teoretycznych. Autor przedstawia także problematykę związków nieskonsumowanych, epidemiologię, a także złożoną etiologię tego zjawiska.

Celem badania była ocena czynników wpływających na efektywność leczenia związków nieskonsumowanych występujących po stronie pacjentek jak i ich partnerów. W badaniu oceniano:

1. Czy i jakie zależności występują między czasem trwania terapii kobiet z pochwicą a wybranymi zmiennymi klinicznymi (defloracja ginekologiczna, stan zdrowia, występowanie zaburzeń u partnera, aktywność seksualna, formy seksu), psychologicznymi (nasilenie lęku jako stanu i jako cechy, obraz siebie jako partnerki seksualnej) i społecznymi (negatywne doświadczenia w rozwoju psychoseksualnym w rodzinie) u pacjentek i ich partnerów?

2. Czy i jakie zależności występują między oceną związku po zakończeniu terapii (skonsumowaniu związku), a oceną relacji w związku oraz zaburzeniami seksualnymi u partnerów pacjentek?

3. Czy i jakie zależności występują między poczuciem kobiecości u pacjentek po zakończeniu terapii, a nasileniem lęku i oceną swojego życia seksualnego?

4. Czy i jakie zależności występują między poczuciem męskości u partnerów pacjentek po zakończeniu terapii, a ich zadowoleniem z życia seksualnego?

5. Czy i jakie zależności występują między oceną jakości współżycia przez pacjentki po zakończeniu terapii, a oceną związku przed terapią?

6. W zakresie których czynników klinicznych, psychologicznych, demograficznych i rodzinnych występują różnice między kobietami, które ukończyły i nie ukończyły terapii?

W badaniach par pozostających w związku nieskonsumowanym, zastosowano następujące narzędzia: usystematyzowany wywiad, STAI (Stait-Trait Anxiety Inventory) – Inwentarz Stanu i Cechy Lęku, Kwestionariusz Mell-Krat – wersja dla mężczyzn i wersja dla kobiet.

Zastosowane metody są jak najbardziej odpowiednie i aktualne.

Badaniami objęto 51 par (102 osób – 51 kobiet i 51 mężczyzn) będących w związku nieskonsumowanym trwającym od początku wspólnej znajomości. Terapię ukończyło 41 par (82 osób) tzn. doszło do konsumpcji seksualnej, a 10 par (20 osoby) nie ukończyło leczenia. Badania przeprowadzono w gabinecie seksuologicznym. Na badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku.

Autor opisuje także bardzo ciekawy i jak wynika z wyników badań skuteczny program terapii związków nieskonsumowanych.

Grupa badana jest dość liczna, zwłaszcza biorąc pod uwagę trudny temat, a także skomplikowany plan badawczy (10 par nie ukończyło leczenia).

Wyniki swoich badań autor przedstawia w kolejnych rozdziałach. Uwagę zwraca uporządkowany sposób opisu wyników, każda z badanych grup jest kolejno dokładnie opisana. W rozdziale III szczególnie interesującym wydaje się wysoki % negatywnych przekonań seksualnych występujący w grupie badanej. Ważnym jest też wskazanie różnicy w motywacji do podjęcia leczenia – u kobiet dominującą motywację stanowiło pragnienie posiadanie dziecka, natomiast u mężczyzn dążenie do stosunków seksualnych. Autor podaje również liczne korelacje pomiędzy zmiennymi społeczno-demograficznymi i klinicznymi. Na szczególną uwagę zasługuje zauważenie związku pomiędzy nasileniem lęku jako stanu (r=0,37) i jako cechy (r=0,43), a czasem trwania terapii u pacjentek jak i powiązanie pomiędzy zainicjowaniem terapii przez kobietę, a jej zadowoleniu z efektów terapeutycznych (r=0,33) – wśród par, w których terapię zainicjował partner istotnie częściej dochodziło do jej nieukończenia. Badanie wskazuje również na występowanie zależności pomiędzy pozytywną oceną relacji w związku, a częstotliwością odbywanych stosunków seksualnych po terapii. Wymienione zostały również czynniki rokujące zmniejszenie lęku przed stosunkiem seksualnym po odbyciu terapii takie jak pozytywna ocena związku, szybkie podjęcie leczenia, brak chorób psychicznych w rodzinie pacjentki, czy mniejsze nasilenie lęku jako stanu. Autor wskazuje również na czynniki zmiejszające lęk u partnerów: brak kompleksu niższości, pozytywna ocena relacji, szybkie podjęcie leczenia i brak dysfunkcji seksualnych. Warto podkreślić również rolę dysfunkcji seksualnych (przede wszystkim

anorgazmii u kobiet oraz wytrysku przedwczesnego u mężczyzn) jako czynnika ryzyka nieukończenia terapii.

W dalszych etapach pracy autor poddaje uzyskane wyniki dyskusji z danymi z piśmiennictwa. Dyskusja przeprowadzona jest bardzo rzeczowo i dokładnie, świadczy o bardzo dobrym warsztacie naukowym autora. Trudność przeprowadzenia dyskusji związana jest także z niewielką liczbą publikacji na ten temat, podkreśla to umiejętności naukowe autora.

Literatura przedmiotu, będąca podstawą pracy jest obszerna i aktualna.

W podsumowaniu autor przedstawia następujące wnioski;

1. Krótszy czas terapii kobiet z pochwicą koreluje z mniejszym lękiem jako stanem i jako cechą, brakiem zaburzeń seksualnymi u partnera, pozytywnym obrazem siebie, jako partnerki seksualnej, defloracją ginekologiczną, większą aktywnością seksualną z różnymi formami seksu i brakiem negatywnych doświadczeń w rozwoju psychoseksualnym.
2. Pozytywna ocena związku po zakończeniu terapii i skonsumowaniu związku, koreluje z pozytywną oceną związku przed terapią oraz brakiem zaburzeń seksualnych u partnerów pacjentek.
3. Poczucie kobiecości u pacjentek po zakończeniu terapii łączy się z niskim poziomem lęku i pozytywną oceną swojego życia seksualnego.
4. Poczucie męskości u partnerów pacjentek po zakończeniu terapii koreluje z zadowoleniem z życia seksualnego.
5. Pozytywna ocena jakości współżycia przez pacjentki po zakończeniu terapii łączy się z pozytywną oceną związku przed terapią.
6. Osoby, które przerywały terapię, częściej doświadczały negatywnych przekazów dotyczących seksualności w okresie rozwoju, a seks jest dla nich możliwością doznania różnego rodzaju traumy.

Podsumowując, końcowa ocena pracy jest bardzo pozytywna.

Metodologia i przebieg badania miały solidne podstawy w przedstawionym we wstępie przeglądzie literatury Należy podkreślić dużą liczbę zbadanych osób, w tej niewątpliwie „trudnej" grupie pacjentów. Badania niewątpliwie były czasochłonne, wymagały pracowitości,

dokładności i rzetelności. Autor dokonał rzetelnej analizy zebranych danych i przedstawił uzyskane wyniki w klarowny i zrozumiały sposób. Przeprowadzona dyskusja także wskazuje na dobry warsztat naukowy autora, podkreślić należy solidną bazę naukową. Również przedstawione wnioski, są niezwykle interesujące i ważne dla codziennej pracy osób zajmujących się analizowanym problemem.

W związku z tym, uważam, że praca lek. med. Sławomira Jakimy jest niezwykle wartościowa, ujawnia nowe aspekty dotyczące problematyki związków nieskonsumowanych i daje podstawy do praktycznych działań skierowanych właśnie do tej grupy pacjentów.
Praca spełnia wszelkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim, dlatego mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wniosek o dopuszczeni lek. med. Sławomira Jakimy do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Kliniki Psychiatrycznej
Wydziału Nauki o Zdrowiu
prof. dr hab. Agata Szulc